

Professor Küng, anireu al cel?

—Bé, això espere.

—Alguns dirien que més aviat anireu a l'infern perquè, als ulls de l'Església, sou un heretge.

—No sóc cap heretge, sinó un teòleg reformista crític que, a diferència de molts dels qui em critiquen, utilitza l'evangeli com a punt de referència i no pas la teologia medieval, la litúrgia o la llei de l'Església.

—Existeix de veritat l'infern?

—El fet d'al·ludir a un infern és per a advertir que una persona pot desviar-se per complet del seu propòsit a la vida. Jo no crec en un infern etern.

—Que l'infern signifiqui perdre el propòsit a la vida, sembla una noció força secular.

—Sartre diu que l'infern són els altres. La gent crea el seu propi infern, en guerres com la de Síria, per exemple, a l'igual que amb el capitalisme desenfrenat.

—En un dels seus assaigs sobre el tema de la religió, Thomas Mann va admetre que ell pensava molt en la mort, gairebé cada dia de la seua vida. I vós, hi penseu?

—En realitat, jo pensava que em moriria més jove perquè, amb el ritme de vida tan salvatge que he dut, estava segur que no aconseguiria celebrar el meu cinquantè aniversari. I ves per on encara sóc ací als meus 85, sorprès de continuar viu.

—Vau anar a esquiar per última vegada el 2008. Què se sent en saber que s'està fent alguna cosa per última vegada?

—Em fa sentir una mica de malenconia pensar en aquella última vegada, és clar: jo, allà dalt a Lech, plantat, a dalt de l'Arlberg. M'encisa l'aire clar i fred dels Alps. És allí on solia airejar els problemes d'aquest cervell tan sovint torturat. Però accepto el meu destí; de fet, estic feliç d'haver estat capaç d'esquiar a 80 anys.

—Vós sou un home gran i malalt. Heu sofert una pèrdua aguda de l'audició i patiu d'osteoartritis i de degeneració macular, una malaltia que destruirà la vostra capacitat de llegir.

—Això seria el pitjor, no ser ja capaç de llegir.

—Se us va diagnosticar la malaltia de Parkinson fa un any.

—I tanmateix continue treballant de valent cada dia. Això no obstant, interprete tots aquests elements com a senyals admonitoris de la meua mort imminent. La cal·ligrafia se'm fa cada vegada més menuda i és, sovint, il·legible, gairebé com si estiguera desapareixent. Els dits m'estan fallant. És un fet que la meua condició general s'ha deteriorat; però, tot i això, jo encara lluite.

—Com?

—Nade un quart d'hora al dia ací a l'edifici, i faig exercicis de fisioteràpia, exercicis de veu i exercicis per als dits. A més, em concentre en noves tasques. Sense comptar les diverses pastilles que prenc cada dia.

—Heu escrit més de seixanta llibres, i sempre heu sigut un home altament productiu a qui agradava participar en debats. En les vostres

“Els cardenals no eren conscients de com de revolucionari és el papa Francesc”

Hans Küng ha lluitat tota la vida per les reformes que avui són considerades al Vaticà. En una entrevista amb ‘Der Spiegel’, el teòleg suís parla sobre les possibilitats del papa Francesc de revolucionar l'Església, sobre per què Joan Pau II no hauria de ser canonitzat i sobre el que espera aprendre al cel.

memòries, reflexioneu sobre si aviat no sereu més que una ombra d'allò que fóreu.

—Cal tenir en compte que, per descomptat, els diagnòstics i pronòstics dels metges són imprecisos. La meua visió, per exemple, s'està deteriorant més lentament del que van predir els doctors. Fa dos anys, el meu metge em va dir que només seria capaç de llegir durant dos anys més. I ara encara

puc llegir! Però això sí, ara visc sense planificar amb massa antelació i estic preparat per a dir adéu en qualsevol moment.

—**El Parkinson de què esteu afectat anirà progressant cada vegada més.**

—Muhammad Ali, que també té Parkinson, va aparèixer en la cerimònia d'inauguració dels Jocs Olímpics de Londres l'any passat. Fou exhibit davant el món sencer, absent i silenciós.

Va ser horrorós. Per a mi és una imatge horrible.

—**El vostre amic, l'escriptor i intel·lectual Walter Jens, va caure en un estat de demència de ràpid deteriorament fa nou anys i ha mort enguany.**

—El vaig visitar diverses vegades, la darrera, poc abans de morir. Fins fa uns anys, encara se li il·luminava la cara quan anava a veure'l. Però, els últims anys, ja no podia recordar si havia estat allí visitant-lo el dia anterior o feia ja un mes; al final, ja ni em reconeixia. Era depriment pensar que Jens, un dels intel·lectuals més importants de la postguerra, havia retrocedit fins a una mena d'estat semblant a la infantesa.

—**Ho va passar malament Jens amb la demència o va ser més dur per als seus familiars i amics?**

—Al començament de la seua malaltia, quan algú li preguntava com se sentia, quasi sempre deia “terrible” o “malament”. Al mateix temps, agraïa algunes coses, com els xiquets, els animals i els dolços. Jo solia portar-li xocolata. Al principi, menjava tot sol, però després havia de posar-li-ho jo a la boca. No podem ni imaginar-nos què va experimentar al final, però tampoc no es pot esperar que jo accepte estar en una condició similar.

—**El 1995, vós i Jens vau escriure conjuntament el llibre [que podríem traduir com] “Morir amb dignitat”. Com a cristià, se us permet posar fi a la vostra pròpia vida?**

—Jo crec que la vida és un regal de Déu. Però Déu me n'ha fet responsable a mi, d'aquest regal. I el mateix s'aplica a l'última fase de la vida: la mort. El Déu de la Bíblia és un Déu compassiu i no pas un dèspota cruel que vol veure com la gent pateix un infern de dolor tant de temps com li siga possible. En altres paraules, el suïcidi assistit es pot considerar com l'última manera —i la més extrema— de contribuir a la vida.

—**L'Església catòlica considera que l'eutanàsia és un pecat, una intromissió en la sobirania del Creador.**

—No em va agradar gens quan el portaveu del bisbe de Rottenburg va declarar immediatament que el que jo havia escrit representava els ensenyaments del Sr. Küng i no pas

“El papa Francesc ha introduït un canvi de paradigma. Amb aquest papa veiem emergir de nou el caràcter servicial del càrrec papal.”

els ensenyaments de l'Església. Una jerarquia eclesiàstica que ha estat tan equivocada pel que fa a temes com el control de la natalitat, la píndola i la inseminació artificial no ha de cometre els mateixos errors ara amb qüestions relacionades amb el final de la vida. Ben mirat, la nostra situació ha canviat radicalment durant el segle XXI. Fa un segle, l'esperança mitjana de vida era de 45 anys, i la majoria de la gent moria prematurament. Jo en tinc ara 85, però això és una extensió artificial

de la meua vida, gràcies a aquestes 10 pastilles que prenc al dia i gràcies als avenços en la higiene i la medicina.

—**Teniu por de patir una malaltia lenta i llarga?**

—Bé, anticipant-me a una tal situació, he deixat escrites instruccions detallades amb la meua voluntat. A més, fa poc m'he unit a una organització en favor del suïcidi assistit. Amb això no vull pas dir que el meu objectiu siga suïcidar-me. Però, en el cas que la meua malaltia s'agreuge, vull tenir la

garantia que puc morir d'una manera digna. Enlloc a la Bíblia no es diu que una persona haja de suportar un patiment fins al dia del judici final.

—**Oi que haureu d'anar a un altre país per a tenir dret a un suïcidi assistit?**

—Jo sóc ciutadà suís.

—**I com funciona exactament? Simplement es telefona i es diu: “Estic en camí”?**

—Encara no tinc un pla d'acció concret. Però en l'últim volum de les meues memòries sí que he inclòs una litúrgia personal que he escrit jo mateix per quan arribe el moment.

—**Cap sacerdot no podrà administrar-vos l'extremunió...**

—Comptaré amb un amic que és sacerdot —a més d'un dels meus estudiants.

—**En la novel·la de Goethe *Les tribulacions del jove Werther*, el protagonista se suïcida per amor. El llibre acaba amb una frase que diu alguna cosa com: “Cap sacerdot no va assistir”. Aquesta és la posició de l'Església.**

—Sempre m'he oposat al fet que la meua postura sobre la mort siga vista com a una protesta contra l'autoritat de l'Església. No pretenc enunciar unes normes generals; només puc decidir per mi mateix. Seria ridícul organitzar la pròpia mort com una protesta contra l'autoritat de l'Església. El que vull aconseguir, però, és que el tema es discutisca obertament i de forma cordial. L'*eutanàsia activa* ha estat un tema tabú a Alemanya des dels assassinats massius de discapacitats a les mans dels nazis.

—**Però quina persona amb una malaltia incurable voldrà imposar aquesta càrrega als seus familiars quan el suïcidi assistit haja esdevingut socialment acceptat?**

—Per descomptat, hi ha el risc que descriviu. Però, en l'actualitat, el suïcidi assistit es duu a terme d'amagat perquè és prohibit. Molts metges augmenten la dosi de morfina quan és el moment adequat i, en fer-ho, s'arrisquen a ser condemnats per un delictes. Hi ha pacients que, quan no poden trobar aquest tipus de metges, es tiren per les finestres de l'hospital. Això és el que és intolerable! No podem deixar

aquesta decisió a l'arbitri de cada metge. Necessitem una regulació jurídica, en part per a protegir els metges.

—**No ens aferrem a la vida massa quan s'acosta el final, de manera que se'ns escapa el moment adequat?**

—És possible, clar.

—**Us hi aferreu vós, a la vida?**

—Personalment no m'aferre a la vida terrenal, perquè crec en la vida eterna. Aquesta és la gran diferència entre el meu punt de vista i una posició purament secular.

—**En les vostres memòries confesseu que se us encongeix el cor en pensar en totes les coses a què se suposa que heu de renunciar.**

—Sí, això és veritat. No m'acomia de d'aquesta vida perquè siga un misantrop o no me l'estime, sinó per altres motius: és el moment de continuar endavant. Estic fermament convençut que hi ha vida després de la mort; no en un sentit primitiu, sinó com l'entrada de la meua persona completament finita a la infinitat de Déu, com una transició cap a una altra realitat més enllà de la dimensió d'espai i temps que la raó pura no pot ni afirmar ni negar. És una qüestió de confiança; no en tinc cap evidència matemàtica i científica, però tinc bones raons per a confiar en el missatge de la Bíblia, i jo crec en l'acolliment d'un Déu misericordiós.

—**Teniu una concepció del cel?**

—La majoria de les formes de referir-se al cel són pur simbolisme que no es poden prendre literalment. Queden ja molt lluny les idees anteriors a Copèrnic sobre el cel. Al cel, jo espere obtenir-hi les respostes als grans misteris de la vida, a preguntes com: per què és una cosa "una" cosa i no "cap" cosa? D'on provenen el Big Bang i les constants físiques? En altres paraules, qüestions que ni l'astrofísica ni la filosofia poden resoldre. En qualsevol cas, estic parlant d'un estat d'una pau i una felicitat eternes.

—**En l'actualitat, la física és capaç d'explicar alguns dels misteris de l'univers —la matèria i l'energia fosca, l'existència de milers de milions d'estrelles— molt millor que en el passat. Aquests nous descobriments, han fet trontollar la vostra fe?**

—Si tenim en compte l'enormitat i la foscor de l'univers la cosa es complica,

Hans Küng, el teòleg

El teòleg suís Hans Küng ha estat durant anys una veu defensora de la reforma de l'Església catòlica en qüestions com ara la infal·libilitat papal, el celibat dels sacerdots i l'eutanàsia. Aquesta defensa activa li va costar la llicència d'ensenyament de teologia catòlica i ha fet que molts l'etiquetaren d'heretge. Als seus 85 anys —malalt de Parkinson i amb altres afeccions—, és testimoni de com l'Església, sota el pontificat de Francesc, contempla moltes de les reformes que ell ha defensat durant tant de temps. Fa poc es va assegurar amb *Der Spiegel* per conversar extensament sobre la seua vida i les seues esperances per al futur de l'Església.

EFE

per descomptat, per a la fe. Quan va escriure la *Novena Simfonia*, Beethoven encara podia confiar que "més enllà de les estrelles habitara un pare afectuós". Nosaltres, però, hem d'acceptar que, en última instància, en sabem ben poc. El 95 per cent de l'univers ens resulta desconegut, i tampoc no sabem res del 27 per cent de matèria fosca o el 68 per cent d'energia fosca. La física s'acosta cada vegada més a l'origen i, no obstant això, no pot explicar l'origen mateix.

—**Us agradaria que el vostre funeral finalitzara amb l'himne *Nun danket alle Gott* (Donem-li gràcies a Déu)?**

—Sí, perquè expressa que la meua vida no ha acabat, sinó que s'ha completat. És un motiu d'alegria, oi?

—**El que està passant en l'actualitat al Vaticà és allò per què vós lluitàreu tota la vida: la liberalització i la reforma de l'Església. I tot això s'està esdevenint en un moment en què envelliu i us debilita. És una ironia de la història?**

—La ironia és més aplicable al meu company [Joseph] Ratzinger que a mi. Sí que és veritat que jo no esperava veure un canvi radical en l'Església catòlica en vida. Sempre havia suposat —i havia arribat a acceptar— que Küng desapareixeria i Ratzinger romandria. És per això que em sorpren tant d'haver vist anar-se'n Benet i haver presentat com el papa Francesc assumia el càrrec el 19 de març de 2013, el dia del meu aniversari i el sant de Ratzinger.

—**Com s'explica que un col·legi de cardenals format per conservadors i homes generalment considerats retrògrads elegiren un revolucionari per a convertir-se en el següent papa?**

—En primer lloc, ells no n'eren conscients, de com de revolucionari és. Però, a banda de les institucions centrals de la cúria, molts cardenals eren conscients que l'Església passa per un moment de profunda crisi, situació que es pot il·lustrar amb la corrupció al Vaticà, l'encobriment de casos d'abus i l'escàndol Vatileaks. Els cardenals sovint han hagut de fer front a dures crítiques per part de les seues congregacions d'origen.

—**Però és que és possible que una persona arribe a revolucionar una institució com l'Església catòlica?**

—Sí, si l'aconsellen adequadament en les seues funcions com a papa i disposa d'un personal capaç. Legalment parlant, el papa té més poder que el president dels Estats Units.

—**Però només dins de l'Església, perquè, per exemple, les seues decisions no estan subjectes a l'aprovació d'un òrgan legislatiu.**

—Tampoc no hi ha cap cort suprema. Si volguera, el papa podria abolir immediatament la llei del celibat introduïda al segle XII.

—**Podria ser que a la primavera àrab la seguira una primavera catòlica?**

—No és que podria, és que ja és ací, però amb els mateixos riscos de reculades i contramoviments que s'han donat amb la *primavera àrab*. Arreu del món hi ha grups poderosos al Vaticà i a l'Església als qui agradaria tornar enrere al rellotge. Estan preocupats pels seus privilegis.

—Us molesta no poder participar ja en aquests debats?

—M'ho prenc amb calma. És més important per a mi que el papa llegisca el que li envie que no pas que em convida a Roma.

—Us va escriure fa poc que gaudeix de la lectura dels dos llibres que li va enviar, i que roman “a la vostra disposició”.

—Són ja dues les cartes que he rebut, escrites a mà i amb un to molt amistós. Al remitent dels sobres es pot llegir simplement “F., Domus Sanctae Marthae, Vaticano”, i les cartes van signades per ell “amb salutacions fraternals”. Fins i tot això és un nou estil. En 27 anys, Joan Pau II no m'ha considerat mai digne d'una sola resposta.

—Amb qui es pot comparar Francesc?

—Probablement amb Joan XXIII, però no té els seus defectes. Joan XXIII va fer reformes a corre-cuita i sense cap programa. Va cometre errors administratius greus.

—La pregunta és si Francesc només tracta d'impressionar la gent amb detalls i gestos, o si hi ha més al darrere.

—Roba més simple; canvis en el protocol; un to de veu completament diferent: aquestes no són només coses superficials. Ha introduït un canvi de paradigma. Amb aquest papa, veiem emergir de nou el caràcter servicial del càrrec papal. Ell vol que els sacerdots isquen de l'Església i tracten amb les persones. Fa poc va fer arribar als bisbes una enquesta per conèixer el punt de vista de la gent del carrer sobre temes familiars. El seu primer viatge el va portar als refugiats a Lampedusa. Tot això és un canvi radical respecte a la forma en què Benet va interpretar el càrrec. La crida a una Església pobra condueix també a una manera diferent de pensar. Amb Benet XVI, l'extravagant bisbe de Limburg probablement encara sustentaria el càrrec.

—Però Francesc també ha tornat a confirmar l'arquebisbe Gerhard Ludwig Müller –partidari de la línia dura–, com a cap de la Congregació per a la Doctrina de la Fe, organisme que custodia i controla la correcta doctrina del Vaticà.

—Podia imaginar-me que Benet duiguera a terme una forta campanya per mantenir Müller en el càrrec. La prova de foc serà, però, si el nou papa continuarà permetent-li [a Müller] que jugue a fer del supervisor de la fe i del gran inquisidor.

—Francesc ha anunciat la canonització de Joan Pau II, un papa que va enfortir grups polèmics com l'Opus Dei i els Legionaris de Crist.

—No puc entendre per què aquest papa serà canonitzat. Fou el papa més contradictori del segle XX. Venerava la Mare de Déu, i no obstant això, es va negar que les dones assumiren càrrecs a l'Església. Predicava contra la pobresa massiva i, tot i això, va prohibir els anticongestius. En l'últim volum de les seues memòries vaig discutir en profunditat 11 d'aquestes enormes contradiccions. Les seues paraules divergiren constantment de les seues accions. Per exemple, considerava el sacerdot Marcial Maciel, un dels pitjors pederastes i fundador de la Legió de Crist, el seu amic personal, i el va defensar contra tota crítica.

—Tenint en compte tot això, perdoneu a Francesc aquesta canonització?

—Benet accelerà la canonització de Wojtyła, fent cas omís de tots els períodes d'espera requerits. Aturar el procés ara no sols significaria una ofensa a Benet XVI, sinó també a molts polonesos. Puc entendre que Francesc no vulga arriscar-s'hi. Almenys va anunciar també la canonització del reformista Joan XXIII. D'una altra banda, caldria considerar si les canonitzacions –que són un invent de l'Edat Mitjana– tenen encara sentit avui dia.

—Hi ha alguna cosa en la vostra vida que desitjariu no haver fet?

—De vegades he sigut massa polèmic; desitjaria no haver dit algunes coses. Però la pitjor experiència per a mi va ser quan em van revocar la llicència per a ensenyar com a teòleg

catòlic el 1979. Va ser devastador, tant emocionalment com físicament. Recordo en particular un dia que estava estirat damunt d'aquest sofà groc que veieu ací i no em vaig poder veure amb cor d'anar a la reunió prevista per a discutir el meu cas.

—Estàveu deprimit?

—Deprimit no, però sí esgotat. Per descomptat, em preguntava si no hauria d'haver-me rendit. Tot el que volien era fer-me callar. A Roma no els preocupaven les meues creences personals. “Podeu creure el que vulgueu”, m'havien dit. Algunes persones diuen que si en aquell moment jo haguera abaixat veles, m'hauria convertit en cardenal feia molt de temps. Però no era aquest precisament el meu objectiu.

—Esperàveu llavors aconseguir un lloc com a professor als Estats Units. Volíeu anar-vos-en, d'Alemanya?

—Jo estava entusiasmat amb els Estats Units. Coneixia el president [John F.] Kennedy, una de les seues germanes i altres membres de la família, i moltes universitats dels Estats Units em van convidar a donar-hi conferències. Sí, era un somni: una plaça de professor a Los Angeles, per exemple, amb una casa al Pacífic. Però no era realista; en veritat mai no vaig voler deixar Tübingen.

—Espereu ser rehabilitat durant el que us queda de vida?

—No. La Conferència Episcopal Alemanya podria començar el procés, i Roma només hauria d'estar-hi d'acord. Però ja no conte amb això. El papa Francesc no hauria de posar en perill altres tasques més importants per acostar-se massa a mi i tractar de rehabilitar-me.

—Tota la vida se us ha acusat de ser un vanitós. En les vostres memòries, hi dediqueu fins i tot un capítol sencer a la qüestió.

—I tanmateix no crec que siga més vanitós que qualsevol altra persona.

—Escriuiu que hi havia teòlegs que estaven gelosos perquè havieu estat convidat a aparèixer en programes de televisió amb més freqüència i perquè posàveu cura a mantenir una bona forma física i a portar la roba apropiada, corbata inclosa.

—En realitat, el que es pot llegir és: “una corbata de tant en tant”.

“En el cas que la meua malaltia s’agreuge, vull tenir la garantia que puc morir d’una manera digna.”

—**Ací hi ha una altra cita: “Poques vegades he sobreestimat les meues habilitats”.**

—Si s’agafa fora de context, sí que sona vanitós. Però a la mateixa pàgina es pot llegir que tinc una aversió a sobreestimar il·lusòriament les capacitats. Conec els meus límits. Deteste les postures afectades i la pompositat. Però si jo no hagués tingut confiança en mi mateix pel que fa a la disputa amb Roma, hauria estat perdut. Ara com ara, els meus llibres són ignorats per la jerarquia eclesiàstica i la teologia escolàstica. Potser per això he repetit en diverses ocasions els noms de les persones del món acadèmic, polític i dels mitjans de comunicació que em citen amb aprovació.

—**Vós, fill d’un venedor de sabates, us vau convertir en professor de teologia a la ciutat universitària alemanya de Tübingen a 32 anys i en**

assessor del Concili Vaticà II a 34. I després, el 1979, va arribar el colp més dur: quan us va ser revocada la llicència per a ensenyar com a teòleg catòlic romà.

—Es va emprendre una gran campanya mediàtica contra mi en aquell moment i, al final, es va llegir una carta pastoral en la meua contra en totes les esglésies d’Alemanya. Només imagineu-vos això.

—**Part de la raó que us revocaren la llicència per a ensenyar va ser que vau qüestionar si els sacerdots haurien de ser celibataris. Creieu que les regles de celibat podrien canviar-se amb Francesc?**

—No crec que la discussió d’aquest tema es pugui ajornar molt més tenint en compte que hi ha cada vegada menys rectors. No sé com s’ho farà l’Església per a poder proporcionar assistència pastoral en la propera gene-

ració. Aquesta qüestió ha adquirit rellevància ja fa algun temps, i gran part dels feligresos són partidaris d’aquesta reforma.

—**Viviu vos en el celibat?**

—No estic casat, i no tinc ni esposa ni fills.

—**Hi ha una dona en el llibre a qui us referiu com a “la meua companya ideal en la vida”.**

—Sí, en el sentit d’un company de viatge ideal. Tenim un patrimoni independent, vivim en llocs distints i tenim apartaments separats. Ho he descrit tot en les meues memòries, i ho continue mantenint ara. No tinc res més a dir sobre el tema.

—**Professor Küng, moltes gràcies per aquesta entrevista.**

Markus Grill
© *Der Spiegel*

Traducció d’Alba Collado